

Po visokih Alpah in nizki Lombardiji.

Janko Mlakar.

(Dalje in konec.)

8. Temno poglavje.

Da, temno je zame to poglavje! Kajti v njem moram odkriti neresnico ali če hočete, tudi laž, ki se vleče kakor »rdeča nit« skozi ves popis. Sicer vem, da bom s temi odkritji izgubil ves ugled pri ljubeznjivih bralkah in prijaznih bralcih »Pl. Vestnika«; toda kot človek, ki ljubi resnico nad vse, ne morem več prenašati dosedanjega varanja.

Takoj v začetku svojega popisovanja sem zatrjeval, da je bil glavni cilj mojega potovanja: razstava v Milanu; to trditev sem tudi potem še večkrat ponavljal. In to je tista rdeča nit, ki se vleče skozi vsa dosedanja poglavja mojega spisa in ki jim je vtisnila pečat — neresnice. Kajti moj glavni in edini cilj je bil — Matterhorn, vse drugo, z Milansko razstavo vred, je bilo le postranska stvar. Dovolite pa, da takoj na tem mestu priznam, da Matterhorna od blizu niti — videl nisem. Zastonj je bilo vse učenje laščine, zastonj tista prijetna noč v hotelu du Glacier du Rhone, zastonj beg iz Riederalp-hotela, zastonj preganjanje na Bözbergu in v Brigu, sploh vse je bilo zastonj, kar sem na dolgi poti pretrpel in prestal, pojedel, popil in — plačal... Da, dvakrat temno je ravno to poglavje; zato ne smete zameriti, da ga preveva globoka žalost. Mislite si le to-le: Bil sem dva kilometra pod Matterhornovim vrhom, gori pa nisem mogel. Do vrha niti videl nisem, akoravno sem čutil da je blizu — ni li to žalostno? Prosim torej tihega sožalja.

V Brigu sem prišel na kolodvor ravno prav, da sem še skočil na vlak, ki me je v četrť ure pripeljal v Visp. Nato sem prestopil na Zermattsko železnico in se odpeljal po Vispski dolini navzgor. Baedeker svetuje, da sediš med vožnjo na levi, ako hočeš imeti iz okna lep razgled.

No, jaz sem poskusil vse »seje«, sedel sem na levi, na desni, spred in vzad, a videl sem pri vseh »sejah« eno in isto: sive, umazane megle so visele na strmih pobočjih, kakor ravnokar ožeto perilo na polomljenih plankah; tuintam smo švignili skozi kratek predor, zdrdrali čez most iz ene megle v drugo in si pomagali z zobmi čez kak klanec. To je vse, kar sem videl in slišal na dobro dveurni vožnji v Zermatt. Tudi postaje so se menda navzele žalosti in puščobe meglenege jutra. Kajti razen običajnih hotelskih uslužbencev, ki so prišli čakati tujcev, katerih pa ni bilo, sem opazil na kolodvorih prav malo ljudij.

Nekoliko večji šum je bil v Zermattu. Sicer se nas ni pripeljalo kdove kaj, zato se jih je pa toliko več odpravljalo na odhod. Zdelo se mi je, kakor da bi se hotel ves Zermatt izseliti. Jaz nisem gledal tega vrvenja, marveč sem jo hitro pobral v hotel »Post«, ker z nahrbtnikom je tudi v megli nerodno po ulicah hoditi. Kljub slabemu vremenu pa le nisem izgubil upanja, da bom še isti dan lezel proti Matterhornu. In to upanje me ni varalo.

Toliko časa sem hodil med nebrojnimi hoteli semintja ter zabavljaj čez megle, da so se naposled začele dvigati. In polagoma so odgrinjali ledeniki svoje mokre zavese. Celo Matterhorn — Francozi ga imenujejo M. Cervin — je pokazal nekaj svojih reber. Tu pristopi mlad zastaven fant, s Švicarskim vodniškim križem na prsih, in me vprašujoče pogleda: »Na Matterhorn?«

»Da, če bi bilo vreme zato!«

»Morda pa bo; poskusiva!«

»Dobro! Kdaj odideva?«

»Ob dveh.«

»Prav, pridite v hotel »Post«.

In stvar je bila dogovorjena. Bil sem jako vesel, da sem tako lahko dobil vodnika, ki je bil pripravljen me voditi na Matterhorn tudi v dvomljivem vremenu. Zakaj v slabem ne gre nihče, v dvomljivem pa malokdo. Pa kdo je tak kakor sem jaz in je bil moj vodnik Imboden! On je sprejel od mene dvajset frankov, a jaz sem se za to ceno imenitno — prehladil. Vendar naj pripovedujem vse po vrsti.

Popoldne, točno ob dveh, odideva iz Zermatta. Ko sva pustila za seboj zadnje selo Zum See (1800 *m*) in prišla na jahalno pot, ki se vije zkozi redek gozd, se je sonce že toliko ojačilo, da je začelo siliti skozi oblake. Nato sem imel pri Hermättjeskih bajtah še precej lep razgled na Gornerski ledenik, Breithorn (4171 *m*) in

njegova Dvojčka, Kastorja (4094 *m*) in Polluxa (4230 *m*). Lyskamm (4538 *m*) in M. Rosa sta bila pa še vedno zagrnjena v meglo. Upal sem pa trdno, da se mi tudi ta dva pokažeta. A ko sva dospela na lepo zeleno planoto, kjer stoji nad malim Črnim Jezerom lep hotel (2589 *m*), je upanje bolj in bolj ginilo. Megle so namreč začele zopet lezti nazaj v dolino. Breithorn je že zdavnaj izginil in je polagoma pobasal za seboj tudi svoja Dvojčka; Matterhorna pa sploh niti videl nisem, akoprav se dviguje takoj za hotelom še 1900 *m* visoko. Prišel sem pa vendar gori v pravem času, da sem videl, kako je vlak, namenjen na Gornergrat, izginil v meglo.

V hotelu sem dobil — tovariša v smoli. Prišel je že prejšnje popoldne z dvema vodnikoma in je čakal na vreme. Ker so se megle vedno bolj zgoščevale, smo sklenili prenočiti v hotelu, da ne bi v slučaju slabega vremena zastoj lazili v dve uri oddaljeno Matterhornsko kočo. Ako bi bilo pa lepo vreme, smo nameravali oditi na pot že o polnoči.

Kaj počasi so nam tekle meglene popoldanske ure. Vodniki so hodili krog hotela in iskali ugodnega vetra, midva s tovarišem — bil je neki Westfalec — sva pa posedala v verandi in čakala, kdaj bo M. Cervin odgrnil svojo megleno zaveso. Naposled sva se naveličala tega čakanja in se odpravila po kratki večerji v prazni obednici k počitku, s trdnim upanjem, da naju ne bo nihče — budil.

Ko se drugo jutro zbudim, je bil že beli dan in zunaj je prav prijetno — deževalo. Nadaljnjih dogodkov ne bom natančneje opisoval; samo toliko omenim, da sem se že opoldne iz Vispa odpeljal proti Milanu. Bil sem jako slabe volje in sam nase jezen, da sem se vozil tako daleč gledat meglo, ki je do malega taka kakor Ljubljanska. Bil sem celo pripravljen, nekaj dni pričakati na vreme, a Imboden je bil toliko pošten, da je rekel, češ, vreme se najbrže cel teden ne bo zboljšalo. Cel teden v Zermattu gledati meglo, tega pa celo jaz nisem mogel prenesti. Zato sem jo popihal s prvim vlakom izpod neprijaznega Matterhorna.

V Brigu sem se sešel s tistim Bernskim profesorjem, ki je po planinah nabiral različno kamenje in mi je na Riederski planini delal družbo. Peljal se je v Domodossolo po nekem opravku. Med potjo mi je pripovedoval, kako zmedo sem naredil v Riederalphotelu s svojim odhodom skozi okno; jaz sem mu pa pojasnil, kak uspeh so imele tiste brzojavke. Med temi pogovori nama je vožnja skozi do malega dvajset kilometrov dolgi Simplonski predor kaj urno prešla.

V Domodossoli sem se moral posloviti od prijaznega gospoda, a tudi od udobnega Švicarskega vlaka. Zbasali so nas v nizke laške vozove, kakor sardine v škatlice. Edino dobro je bilo vsaj to, da jo je brzovlak kaj urno pihal ob reki Tosi naprej. Ko zdrdramo črez most, blizu Feriola, zagledamo pred seboj lepo jezersko gladino. Bil je Lago Maggiore s svojimi mičnimi otoki, ki so večinoma last stare Boromejske družine. Najkrasnejša sta Isola Bella in Isola Madre. Jaz sem se že s tem zadovoljil, da sem jih videl iz vlaka. Povedati moram namreč odkritosrčno, da se mi je prav malo ljubilo izstopati in obiskavati palače Boromejcev, kamor bi me morda niti ne pustili, ker so mi bili predpotopna klofeta in »scarpì alpini« prav slabi priporočniki. Peljal sem se torej kar naravnost naprej po krasni jezerski obali.

Preden sem jo zapustil, sem zopet pozdravil starega znanca Tessina, ki jo maha pri Sesto-Calende iz jezera na prosto. Da pa sme prosto kolovratiti po laških planjavah, nadel si je laško ime »Ticino«.

A dolgo nisva ostala skupaj. Kmalu sva se ločila. Ticino je odšumel dalje naravnost proti jugu v Pad, jaz sem pa zdrdral proti Milanu. Čim bolj smo se bližali glavnemu mestu lepe Lombardije, tem hitreje je vlak drvil. Metalo me je po umazanem sedežu tako sem in tja, kakor bi se bil vozil po nemirnem morju. Zato sem bil že prav pošteno naveličan vožnje, ko smo prihrumeli v Milan na osrednji kolodvor.

Ker je bilo že popolnoma temno, sem moral najprej skrbeti za prenočišče. Našel sem streho hitreje, nego sem mislil. Nasproti kolodvoru so namreč postavili začasen hotel pod imenom »Albergo Lario e Verbano«. Bil je popolnoma lesen. Zato sem si izbral sobo v pritličju. V slučaju ognja bi bil takoj na varnem, ker znam okno porabiti za vrata. Tu odložim prtljago, potem se pa odpeljem v razstavo, ki je bila tisti večer izredno bogato rasvetljena. Mudil se je menda takrat v Milanu neki član kraljeve družine. Nekaj časa sem si delal prostor v gneči, potem sem se pa naveličal godbe, žarnic in ljudij ter šel počivat.

Drugi dan sem si nekoliko natančneje ogledal mesto in razstavo. Veliko novega nisem videl, kajti hiše so take kakor drugod v velikih mestih, nekatere večje, druge pa manjše, vmes med njimi je navadno kaka ulica, cesta ali trg. Edino izjemo dela stolna cerkev, ki se mi je zdela več vredna, kakor vsa razstavljena ropotija s paviljoni vred. Popisal je pa ne bom, ker moram letos svoj spis

— končati. Ako bi namreč hotel to cerkev opisati, oziroma njen opis iz debele knjige »Il Duomo di Milano« prepisati, bi lahko napolnil še vsaj en letnik »Pl. Vestnika«.

Tudi glede razstave se ne bom spuščal v podrobnosti; kajti taka navlaka ne spada v moj temeljiti spis. Omenim naj samo paviljon za dela: (»Galleria del Lavoro«). Tu so bili razstavljeni najrazličnejši stroji od navadnega električnega stroja do najfinejše — šivanke. Med njimi sem videl tudi stroj, ki so na njem skovali — trozvezo. Proti posebni vstopnini si pa lahko videl tudi stroje za še drugačne zveze. Sploh je bilo razstavljenih mnogo potrebnih in nepotrebnih stvari; škoda le, da me niso posebno zanimale. Ogledal sem si Milan z razstavo vred tako urno, da zvečer že nisem vedel kaj početi.

Drugo jutro sem se na vse zgodaj odpeljal proti domu. Sicer je laška železniška uprava razstavila krasne vozove; a bili so menda samo »za gledati«, kajti vozil sem se zopet v ozkem zaduhlem kurniku. Pač sem se oddahnil, ko sem ga v Desenzanu zamenjal z zračnim parnikom, ki me je odpeljal po krasnem Gardskem Jezeru proti Avstrijski meji. Legel sem na klop na krovu in kmalu me je enakomerno ropotanje stroja in šumenje valov zazibalo v sladko spanje. Zbudil sem se šele, ko smo imeli že dve tretjini vožnje za seboj. Sicer pa nisem nič zamudil; saj široki južni del jezera nima posebnih krasot. Toliko lepše je seveda na severnem koncu, kjer ga obdajajo na obeh straneh visoke, sila strme stene. Toda jaz ga nisem občudoval; kajti človek se polagoma nasiti tudi — krajevnih lepot.

V Rivi sem stopil zopet na Avstrijska tla. Tu sem imel še mal prepirček z našimi financarji. V skrbi za domačo klobučarsko obrt so zahtevali od mojega klobuka carino, češ, da sem ga kupil na — Milanski razstavi. Jaz sem se pa temu natolcevanju odločno uprl in zatrjeval, da je klobuk domače delo. Ker ni hotel nobeden del odnehati, moral je poseči vmes izvedenec. Ta je dolgo ogledoval klobuk; naposled je izjavil, da ne more določiti, jeli tujezemsko ali domače delo. »Vendar pa lahko kot gotovo istino trdim«, dejal je mož samozavestno, »da klobuk ni kupljen na razstavi, ker je že deset let — iz mode«. Revež se ni nadejal, da bo moja »predpotopna klofeta« z navzdol obrnjenimi krajci leta 1910. — najmodernejši klobuk.

Naše stavbe v Triglavskem pogorju.

1. Otvoritev Aljaževega Doma.

Dokončana je znamenita stavba! Ob sklepu divjeromantične doline, v znožju orjaškega Triglava, Stenarja, Rógljice in Škrlatiče se dviguje na majhnem skalnatem gričku ponosni novi Aljažev Dom, kakih 50 m oddaljen od starega, po plazu podrtega Doma. Široka cesta nas vede mimo slavoloka, ki pozdravlja dohajajoče planince, lahko navzgor na široko, s suhim zidom obdano teraso pred novim Domom. [Glej sliko a) na naši prilogi].

Impozantna nova stavba je v pritličju iz lomljenega kamena, prvo nadstropje in kot drugo nadstropje uporabljeno podstrešje je iz lesa, obito z macesnovimi deščicami. Streha je iz cementne opeke. Dva strelovoda ščitita stavbo pred strelo. Sploh je zunanje lice nove stavbe jako lično in na prvi pogled se spozna velika solidnost dela.

Izpred novega hotela se nam nudi krasen pogled po vsej dolini Vratih notri do Mojstrane in onstran na zelene Karavanke (na Babo); proti jugu nas mami pogled na široki Cmir in na mogočni Triglav, posebno na njegovo navpično, divje razkosano severno steno; proti severozahodu pa imamo pogled po obširnem gozdovju, ki leži ob vznožju Stenarja in Rógljice, in na jasne vrhove Stenar, Rógljico in Škrlatico. Vsakogar zanima pogled na mogočno kopo Rógljice in na široki Križki prelaz, ki se tukaj odpira v gorovju med Rógljico in Križem. [Glej sliko b) na naši prilogi]. Strma pobočja vodijo tukaj iznad gozdov proti vrhu sedla in tvorijo v zgornjem delu velikansko planoto (Dolek), posuto z gruščem, snežišči in mogočnimi skalnimi ploščami. Tukaj gori gredo nove poti, ki jih je SPD. napravilo od Aljaževega Doma na Križ in Križki prelaz ter na drugo stran na Škrlatico. S teh visokih kotlov se je utrgal usodni plaz, ki je zdrknil po jarkih ob Rógljici s silovito močjo v dolino in porušil stari Aljažev Dom. *)

*) Prva slika na današnji prilogi nam podaja pogled na Aljažev Dom in na Triglav; stavba je na tej sliki prav dobro pogojena, in istotako pogled na severno Triglavsko steno in na Triglavski ledenik. Druga naša slika nam kaže pogled s pobočja pod Cmirom v dolino na Aljažev Dom ter onstran na Rógljico in Dolek, koder vodi pot na Križ. Na levi strani pod Rógljico so vidna velika snežišča, od koder se je utrgal omenjeni plaz.

Toda vstopimo v novi hotel! Znotraj je jako prostoren in praktično razdeljen, tako da so se vsi prostori izrabili. Novi hotel ima veliko klet, v pritličju eno veliko in eno manjšo obednico, veliko kuhinjo z modernim štedilnikom, jedilno shrambo, moderno stranišče, ter sobo za oskrbnika. V prvem nadstropju je poleg kopalne sobe in stranišča 10 sobic za tujce, z 1—3 posteljami. V podstrešju je poleg stranskih shramb na eni strani ena velika soba za tujce s 4 posteljami, na drugi strani skupno ležišče. Tudi vrhni podstrešek se da v slučaju potrebe porabiti za skupno ležišče. — Vsi prostori so lično prirejeni in sicer zidani prostori v pritličju lepo ometani in pobeljeni, oknice in vrata zeleno pleskane, sobe v nadstropjih pa so kar najskrbneje opremljene kot spalnice ter imajo lično opravo iz macesnovega lesa. Tudi postelje so iz macesnovega lesa in imajo peresno podlogo.

V novi hotel je vpeljan vodovod izpod Cmira.

Stavba se je vršila po načrtih društvenega odbornika g. inž. Viktorja Skaberneta, ki je tudi skrbno in požrtvovalno vodil vsa stavbena dela in neštetokrat stavbo nadzoroval. Zidarska dela sta izvršila gg. Josip Zupan, trgovec z lesom in podjetnik na Dovju, in zidarski mojster I. Melink z Goriškega; tesarska dela je prevzel tesarski mojster Langus iz Srednje Vasi v Bohinju; mizarska dela pa je skrbno in natančno izvršil mizarski mojster Mrak iz Mojstrane. Štedilnike in peči je dobavila Ljubljanska tvrdka Kalmus & E. P. Vidic & Co., instalacijo vodovoda g. Jakob Babnik iz Ljubljane, notranjo opravo večinoma g. Jakob Žumer v Gorjih in deloma tudi mizar Mrak iz Mojstrane. — Pri nadzorstvu je sodeloval ves čas tudi marljivi naš oče Požganc iz Mojstrane.

Stavbena dela so se bila pričela meseca julija 1909 in so bila dokončana 1. julija t. l. Veliko zaslugo za uspešno napredovanje stavbe si je stekel tudi g. župnik Aljaž, ki je kot društveni zaupnik posredoval, da so se material in delavci pravočasno preskrbeli, in tudi vodil tedenska izplačila.

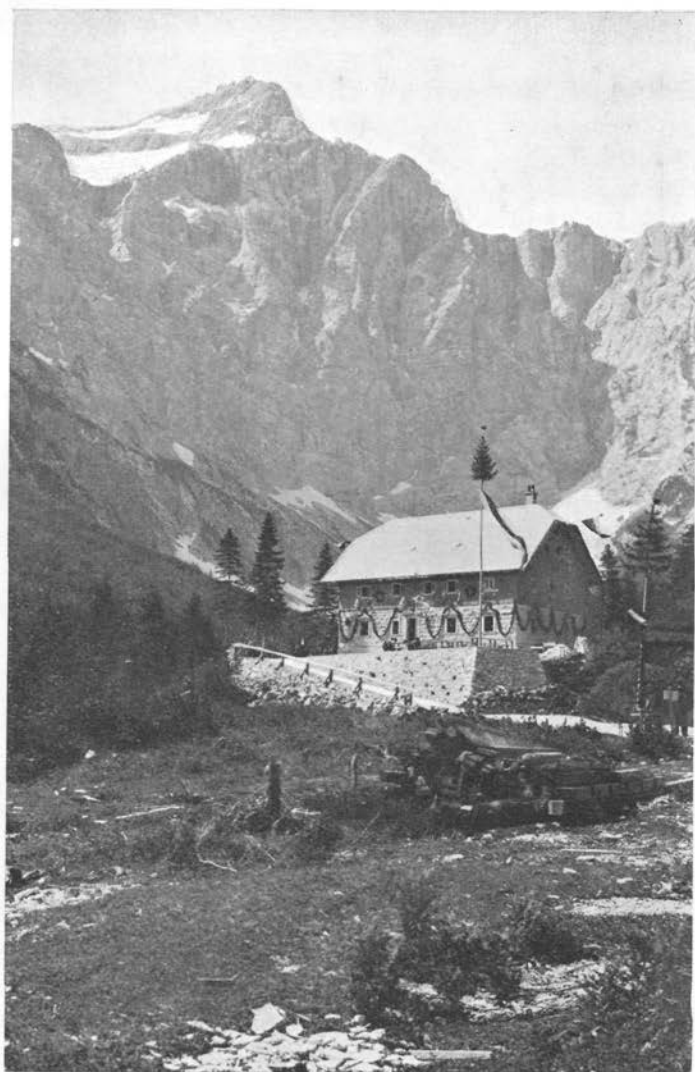
Dne 17. julija 1910 se je vršila slavnostna otvoritev te naše nove postojanke. Skoro ves teden poprej je pripravljaj marljivi damski odbor okrašenje novega hotela in oskrbo za otvoritev. Bile so to gospe: Minka Ogorelčeva, Jelica Korenčanova, Marija dr. Kokaljeva, Vera dr. Šlajmerjeva, Marija dr. Zupančeva, ter gospica Minka Ogorelec; pomagale so jim tudi deklice iz Mojstrane (Požgančeva itd.) Na dan otvoritve je vršil postrežbo poleg oskrbnikov (zakonskih Dobyšek)

isti damski odbor ter še gospe Minka Šarabonova in Elza dr. Tominšekova, in gospodje Ivan Ogorelec sen., Ivan Ogorelec jun., Ivan Korenčan itd. Že na predvečer pred otvoritvijo se je zbralo v hotelu vse polno planincev, tudi mnogo čeških in hrvaških gostov; novi hotel je bil kar prenapolnjen in različni obiskovalci so si morali nekaj v sedaj tudi prenovljeni Aljaževi Koči, nekaj pa celo na prostem poiskati prenočišča.

Na dan otvoritve se je zbralo poleg velike množice izletnikov tudi znatno število domačinov iz Mojstrane in Dovja. Vsi so z zanimanjem ogledovali novo našo postojanko in vsi so bili navdušeni nad dobro uspelim delom, a takisto tudi nad izborno postrežbo.

Začetkom slavnostne otvoritve je daroval sv. mašo društveni odbornik, g. profesor Janko Mlakar; ko je potem g. župnik Jakob Aljaž novo stavbo blagoslovil, izročil je društveni načelnik g. dr. Fran Tominšek novi hotelu prometu.

V daljšem nagovornu, ki mu je na terasi pred Aljaževim Domom zbrana mnogoštevilna množica z odobravanjem sledila, je popisal nezgodo, ki je zadela S. P. D., ko je bil stari Aljažev Dom razrušen, in naglašal energijo, s katero se je društvo takoj lotilo postavitve nove postojanke, ter izredno pripomoč, ki jo je dobilo društvo v vseh slovenskih, pa tudi drugih slovanskih krajih. Spominjal se je kot prvega podpornika občinskega zastopa na Dovju, ki je rade volje prepustil društvu za novo stavbo potreben prostor in mu tudi sicer izkazoval naklonjenost. Posebej je zahvaljeval gg. župnika Aljaža, notarja Rahneta iz Brda, odvetnika dr. Trillerja in dr. Krisperja iz Ljubljane, zdravnika dr. Praunseisa, kanonika Sušnika in Novaka, ki so prispevali za postavev Aljaževega Doma prve in znatne svote, takisto kot glavne podpornike: mestni občinski svet Ljubljanski, deželni odbor vojvodine Kranjske, mestni občinski svet v Zagrebu in Hrvaško Planinarsko Društvo, mestni občinski svet v Pragi, domače denarne zavode, kakor Kmetsko Posojilnico in Glavno Posojilnico v Ljubljani, pevski zbor Glasbene Matice ter Glasbeno društvo »Ljubljana«, ki so vsi z večjimi svotami društvu priskočili, in Mestno Hranilnico Ljubljansko, ki je z dovolitvijo posojila pod ugodnimi pogoji omogočila financiranje stavbe. Takisto se je zahvalil g. dr. Šlajmerju in njegovi gospé soprogi, ki sta lansko leto lično svojo vilo, ki leži v bližini porušenega Aljaževega Doma, prepustila društvu, da je moglo vzdržati turistovski promet v Vratih. — Dalje je izrekel zahvalo stavbnemu vodji

a) Aljažev Dom — Triglav (2863 m).

g. inž. Skabernetu in vsem, ki so pri stavbi sodelovali. Naglašal je, da je bilo le s sodelovanjem celega naroda in z vsestransko podporo mogoče v tako kratkem času zgraditi novi Dom, ki bode vedno ponosen spomenik vztrajnega delovanja S. P. D. in sploh žilavosti slovenskega naroda. Izrazil je nado, da bode služila stavba ob razvijajočem se planinstvu ne samo domačim planincem, nego sploh turistiki in prometu tujcev, ker tvori ta postojanka izborna izhodišče za ture v najlepše naše gorske pokrajine ne samo v Triglavsko pogorje, nego tudi v Razorsko skupino in skupino Škrlatice, ki jih je v zadnjih letih S. P. D. napravilo za širni obisk pristopne. Nazdravljajoč bodočnosti novega planinskega doma je predlagal ob burnem pritrjevanju, da naj se ta nova krasna postojanka v čast gosp. župniku Jakobu Aljažu, ki je prvi pospeševatelj slovenskega planinstva v tem pogorju, imenuje »Aljažev Dom«.

Navzoči župnik Jakob Aljaž je ginjen sprejel vseobče pozdravljanje. Nato je po njegovem predlogu cela množica zapela mogočno pesem »Lepa naša domovina«, da je kar odmevalo od sten bližnjih gorskih velikanov.

Vrsto daljnjih govorov je otvoril g. dr. Anton Švigelj, ki je sporočil v imenu mestne občine Ljubljanske in Mestne Hranilnice v Ljubljani iskrene častitke društvu na dovršenem delu in zagotovil tudi daljnjo pripomoč, ter takisto nazdravil gosp. župniku Aljažu.

G. profesor Pasarić je prinašal kot zastopnik Hrvatskega Planinarskega Društva pozdrave hrvaških planincev in je zagotavljal, da se hrvaški planinci od dne do dne bolj zanimajo za razvoj slovenske turistike, da posebno vedno spoštljivo gledajo na bajni Triglav, ki ga hočejo kot prvo jugoslovansko goro čim bolj posečati. Tudi on pozdravlja župnika Aljaža kot starosto slovenskih turistov in kot vzor slovenskega duhovnika.

G. dr. Tičar iz Kranjske Gore je kot zastopnik tamošnje podružnice čestital Osred. društvu in izrazil nado, da se bode v kratkem tudi v Kranjskogorskem okraju živo povzdignilo delovanje v prospeh planinstva.

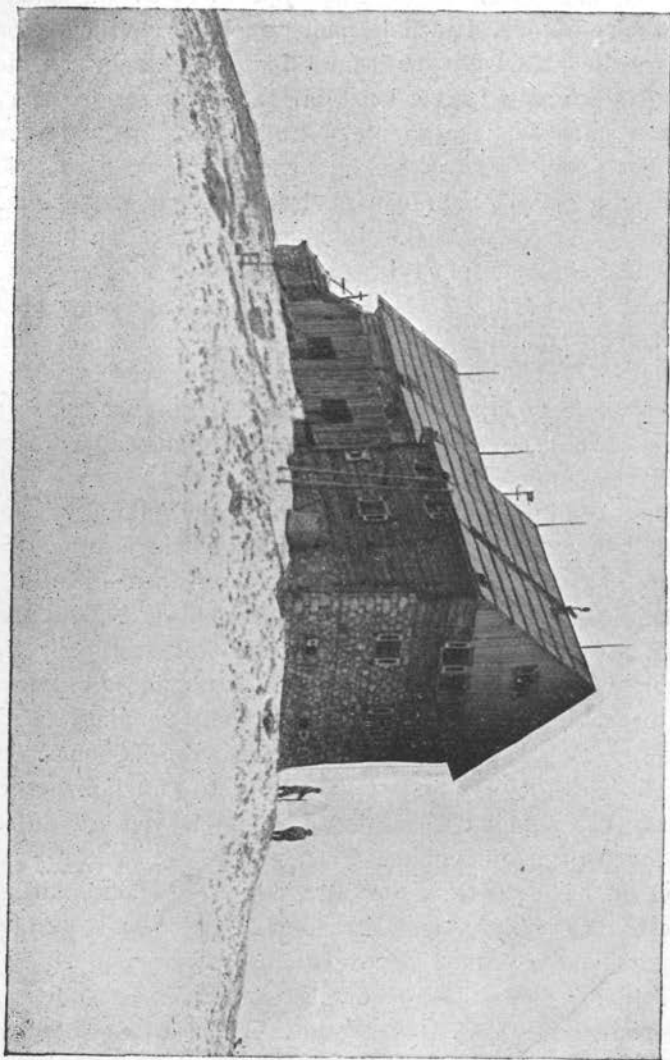
Takisto sta častitala g. dr. Dvorsky iz Prage kot zastopnik Češke podružnice S. P. D. ter g. dr. Gruntar iz Tolmina kot zastopnik Soške podružnice Osrednjemu odboru na dovršitvi novega Aljaževega Doma, želeč, da se delovanje društva v bodoče še bolj utrdi in razvije.

Po slovesni otvoritvi se je vršila v prostorih novega hotela ter v njegovi okolici neprisiljena prosta zabava in le neradi so proti večeru gostje zapuščali krasni novi planinski dom.

2. Triglavski Dom na Kredarici (2515 m.)

postaja od dne do dne bolj priljubljeno planinsko zavetišče. Novi del stavbe je opremljen z vsem primernim komfortom; ker je v tej

Triglavski Dom na Kredarici.

visočini vedno občuten mraz, je nova obednica, ki ima trajno gorko peč, prava dobrota za prihajajoče turiste. Notranja razdelitev prostorov je sedaj izgotovljena; poleg treh skupnih ležišč ter dveh oskrbnikovih sobic, ki se nahajajo v starem delu koč, imamo v prvem nad-

stropju novega dela 9 ločenih sobic (štiri za 1 posteljo, pet za 2 postelji), ter še deseto posamezno sobo v podstrešju (s 3 posteljami). Nova stavba je torej res turistovski hotel. Od zunaj je sedaj

Vodnikova Koča na Velem Polju.

ves leseni del z macesnovimi škodljivkami obit (na danes priobčeni sliki je v ozadju stoječi stari del še neizgotovljen); cela stavba napravi sedaj vprav impozanten vtis.

3. Vodnikova Koča

nad Velim Poljem stoji sedaj v visočini nad 1800 *m* tik gornjega pota, ki vodi iz Bohinja pod Toscem in Vernarjem brez izgube višine proti Kredarici. Postavljena je pod veliko skalo, ki jo varuje pred plazovi, in nudi prav slikovit pogled na spodaj ležeče zeleno Velo in Malo Polje, na Mišélj Vrh, Kanjavec, Šmarjetno Glavo in Triglav. Koča ima spodaj kuhinjo in prostorno obednico, v podstrešju pa prostor za oskrbnika in spalno sobo z 8 posteljami; za silo se prirede ležišča lahko tudi v obednici. Koča pa ima sedaj bolj namen, da se v njej na Triglav potujoči turisti spotoma okrepcjajo. Na sliki imamo pred seboj kočo od zapadne strani s pogledom proti prehodu v Bohinj, na levo na pobočje Tosca, na desno pa na v nižini ležeče zasneženo Malo Polje in vrh Stog (1876 *m*). T.

Nekaj Bohinjskih imen.

Ivan Kogovšek.

Znano je, kako nam v zadnjem času tujci neupravičeno prevajajo ali pačijo naša krajevna imena. (Golica = »Kahlkogel«, Črna Prst = »Schwarzer Finger«.¹⁾

Toda obsojajoč druge, pozabimo radi sami nase. Mi sami premalo skrbimo, da bi pisali domača krajevna imena dosledno in pravilno. Seveda nam je včasih pomen imen nejasen in pravilna pisava imen neznana; prispevati moramo vsi, kolikor smo poučeni. Najbolje je iskati informacij na licu mesta.

Ako se napotiš iz Srednje Vasi ali od Stare Fužine na Triglav, prideš v dobrih štirih urah do krasne visoke planine »Velo Polje«. Tu stoji lična, a pretesna, Vodnikova Koča SPD. Kaj pomeni lepo ime te planine? Beseda »velo« nam postane takoj jasna, ako se spomnimo, da leži nekaj nižje pod to planino (proti »Vojam«) druga planina, drugo »polje«, ki se zove »Malo Polje«. Jasno je, da nosi ta planinica ime »malo« v razliko od gornje, večje, ki se zato zove »velo«; to je v staroslovenščini še čisto navadna beseda in pomeni »veliko«.²⁾ S pomočjo te besede razlagajo tudi ime »Velesovo« (t. j. Velesalo ali Veleselo) = »Veliko Selo«.

¹⁾ Škrlatica = Scharlachwand, Saberdam = Za Brdom, Sakrisch = Zakriž, take tvorbe čitamo v Freytagovih »Julische Alpen«. — Uredn.

²⁾ Ta razlaga je že omenjena v »Ljublj. Zvonu« 1910, 81. — Uredn.

Izginiti torej mora z napisnih desk, spisov in knjig spaka »Belo Polje«, ki nima prav nobene podlage. Bohinjci govore prav dosledno »Vèv' pólje« — nikakega najmanjšega sluha ni o kakem »b« v začetku.

Druga beseda, ki sem jo na raznih krajih čital že v najrazličnejših oblikah, je »Tosec«. Tako veli ljudstvo góri, preko katere greš, preden se zavije pot na desno na Velo Polje. Gora ima, če jo gledaš od Bohinjske strani, obliko polovice elipsoida. Ker je tako debela in tolsta, se tudi imenuje Tosec, kar ni drugega kakor v dialektu izgovorjeni Tolstec. Ako natančno poslušáš ljudsko izreko, čuješ pred »s« zamolkel »v«, nekako »Tovs'c«. Pišimo torej »Tosec« ali »Tolstec«. Napačne so torej obike: Tošec, Tožec, Stožec, Otožec, Utožec itd. Isto velja o gori istega imena pri Škofji Loki.

Preden dospješ do »Tosca«, moraš ob gorskem pobočju skozi »Čiprije«, a pred »Čiprijami« te vodi pot kake $\frac{3}{4}$ ure po prelepi planini, ki ji pravi ljudstvo »U s k ó v n i c a«. Tudi to ime čitaš pisano v raznih oblikah, tako n. pr. »Luskovnica« in »Leskovnica«, ki sta obe le izmišljeni. Najvarnejše je, da pišemo to besedo v ljudski izreki, ker še ni razjasnjena. Najverjetnejša izpeljava pri tem imenu se mi zdi od glagola »osékati«. Da so si priredili ljudje tako obširno planino, je bilo treba mnogo posekati in osekati, zato bi »Uskóvnica« mogla biti »Osekóvnica«.

Kaj je z besedo »Voje«? Pomagala nam bo pri razlagi analogija. En del te krasne, 2 uri dolge doline, ki vodi po nji pot — nekaj časa še vozna cesta — od Stare Fužine na Triglav, se imenuje »v Lozéh« (= »v logih«) ker ima dolina mnogo lepih logov, zlasti na severozapadni strani bolj v koncu. In prav to zaznamovanje »v logih« nam pomaga razložiti besedo cele doline »Voje«; to namreč ni drugega, kakor »logi«, izgovorjeno v bohinjščini. Da se izgovarja »l«, če ni mehčan, v tem narečju trdo kot »v«, je znano. »G« se izgovarja mehko kot »j«, n. pr. »nojé«, mesto nogé, »rojé« mesto rogé itd. Potemtakem imamo že »Vojj« namesto »logi«. Da pa ima v prvem sklonu množine končnico »e«, nam razlaga analogija z besedo »Železnike«, »Križe«, dasi se pravi v »Železnikih«, v »Križih« in ne »v Železnikah« ali »v Križah. Isto končnico imajo tudi »Voje«, dasi še beseda dalje sklanja: pridem »Z Voj«, sem bil »na Vojih« (ne: »v Vojah«!) itd.

Omenim še nekaj drugih imen. Ves kraj v koncu Bohinjskega Jezera do Savice in mejnih gora zove ljudstvo »U k a n c'«, t. j. »U kanci«. Beseda je nesklanljiva, ker govore: »Grem U kanc«, pridem z »Ukanc«, sem bil »U kanc« itd. Znači torej »V koncu« —

namreč jezera ali doline. Napačno je torej pisati nominativ »Ukanca« in tako dalje sklanjati. Beseda je nekako prislovno določilo kraja in se ne sklanja. Kdor ima količkaj posluha za ljudsko govoricu, mora to kmalu opaziti. Ne pojdemo torej v »Ukanco« ampak »V Koncu« k »Zlatorogu« in k Savici.

Za nameček še ena razlaga. Ako hočeš na Triglav mimo krasnih sedmerih planinskih jezer, moraš od Savice preko strme, navpične stene »Komarče«. Na vrhu je kmalu prvo jezero. Odkod čudno ime »Komarča«? Razlaga se tako: Pred kakimi 40 imi ali 50 imi leti še ni bilo nobene prave poti čez to steno. Pač so hodili preko stene drvarji, ogljarji, lovci in planšarji. V nekem kraju je bil prehod od skale do skalé nemogoč. Tukaj so postavili vmes med skalami navpik »komarčo«. Tako imenujejo v Bohinju mlado smreko, ki ji obsekajo veje tako, da od vsake veje ostane ob deblu le še za dobro ped dolg klin. Na take »komarče« obešajo seno in deteljo, da se suši. Po Koroškem, kjer sploh nimajo kozolcev ali stogov, suše seno ali žito povsod na takih komarčah. Komarča pa tudi izvrstno služi namesto lestve; v Bohinju jo pogosto za to rabijo. No, in ravno preko onih sten nad Savico so po taki komarči prišli dalje; zato so to pot splošno imenovali »Na Komarčo«. Dasi sedaj take komarče ni več treba, je ime le še ostalo. Kako so po tej steni in po komarči svoje dni hodili, mi je pravil star mož, ki je steno sam neštetokrat prelezel.²⁾

Omenjam še, da je v Bohinju »planika« ali »planinka« neznana. Beseda je menda sploh le umetno prikrojena, a je lepa. Ljudstvo zove to cvetko največkrat z nemškim imenom »edelvajs«; slišal pa sem v Bohinju med preprostim ljudstvom za to cvetko prav lepo ime »triglavke«. Po nekod zovejo te cvetke tudi »pečnice«, ker rastejo po pečeh. Rabi se še tudi ime »sleč«.

Rdeči »rododendron« imenujejo Bohinjci »burja«. V Cerkljah sem slišal za to ime »gričevje«. Opojnodišee temnorjave murke so pri nas »porci«.

²⁾ Kaj, ko bi bilo tudi ime za »Komarja« na Trentski strani nastalo na podoben način? »Komarča« je skoraj gotovo v zvezi s komarjem, ker ima tako obsekana smreka res nekaj podobnosti s suhim, tenkokrakim komarjem. Morda bi nam utegnil glede Trentskega Komarja kdo z Goriške strani kaj pojasniti?

Nekoliko morfologije in terminologije za alpiniste.

(Dalje.)

Dr. H. Tuma.

- Prt* f., die Bahn durch den Schnee.
Gaz f., der Pfad durch den Schnee.
Pretiriti sneg durch den Schnee Bahn brechen.
Prtiti Bahn brechen.
Ivje, inje, imec der Schneereif, Rauhrost.
Ledena škril die Eisplatte.
Lědina Eisblock (rusko льдина).
Kora, korovje die Eiskruste.
Plahuta die dünne Eisscholle.
Ledena gruda die Eisscholle.
Ledohod Eisgang, Eisstoss.
Srež dünnes Treibeis. *Voda gre v srež*, das Wasser beginnt zu treiben.
Kreha, kreja dünnes Eis, ki se dela po plitvih jarkih.
Srežiti se harschen. *Voda, sneg se sreži*, beginnt zu harschen.
Cinjavo drevo Baum mit Glatteis bedeckt.
Žledena skala Fels mit Glatteis bedeckt.
Kreniti, okreniti, krepneti, ocepeneti, erstarren; *krepén*, erstarrt.
Cima, ocurek, kručelj, cingelj der Eiszapfen.
Žled, požledica Glatteis. *Žledi se drevo*, ki ima z ledeno skorjo prevlečene veje, žledenje povzroči lomast, i.
Zmrzal f., Frost.
Golomrazica mraz brez snega ob oblačnem nebu.
Suhomrazica trockene Kälte.
- Štravo* nasskalt.
Roke mi civkajo od mraza, mi cepené, werden starr vor Kälte.
Mráznice naletavajo bei grosser Kälte beginnen schütterere Schneeflocken zu fallen.
Babje pšeno, sodražica, sodrag, kozomor die Graupe.
Toča Hagel.
Zmrzlin nekoliko debelejša toča.
Krupica drobna toča.
Sivrščina die Eisblume.
Čimavica die Eisblume in feuchtem Boden.
Slota Regen mit Schnee; *slotavo vreme*.
Pádavina Niederschlag.
Dež Regen.
Lija der Guss.
Hlišč der Sturmregen.
Pojavica, štrkoč der Strichregen.
Preljalica lange andauernder Regen.
Štrkotina Spritztropfen.
Požlepica, plundra mit Wasser vermischter Schnee.
Voljan dež sanfter Regen.
Obsica schief einfallender Regen,
Bris dežni trak, Regenstrich. Prim.: *bris gre proti Proseku*.
Dež mrlí, moči, peliska rieselt. plätschert; *šiva*, der (feinste) Regen spinnt.
Megla Nebel.
Košata megla dicker Nebel. *Tonja*, warmer Nebel.

Nahuklina, zasoplina der Anflug am Fenster.

Dehlina der Anflug von warmem Hauch.

Okno ali mrzla steklenica je *potna, nahukla, zasopla*.

Mraznica Eisnebel.

Odjuga ali *odmoka* Tauwetter.

Vreme das Wetter.

Vreme je *talno, odjužno, izjužilo, odmeklo se je* aufgetaut.

Sivér graugrüne Gewitterwolke.

Nasada Schichtwolke.

Hlebček fedrige Wolke (pomenja dež).

Meglica Lämmerwolke.

Oblačica Gewittervorhang (oblačica naznanja točo).

Podirki herabhäng. Wolkenfetzen.

Zagon, zastava oblak ob gorah ob burji.

Oblaki *se véšijo* senken sich.

Vreme, nebo se je *nasomurilo*, hat sich verzogen.

Vreme je *kazno* ist versprechend.

Vreme se *kuja* wird unfreundlich.

Voljno vreme, sanftes Wetter.

Vreme *miži* ist trüb.

Vreme je *me Gleno, mižavo* trüb.

Vreme se je *udelalo*, nebo se je *ubrisalo* hat sich gemacht.

Zatóhlica die Schwüle.

Žega die brennende Hitze.

Oparno, soparno schwül.

Zárnice ali *drníce igrajo* es wetterleuchtet.

Blisketati wetterleuchten.

Molnja puh od strele, v tolminskem izgovoru »múnja«.

Veter Wind.

Sapa Windhauch.

Hlip heisser Windhauch. Hlipi od skal *smoj* sengender Wind.

Hlid sanftes Wehen.

Hlideti, dehteti sanft wehen.

Sever Nordwind; *sivi sever*.

Burja severovzhodni veter.

Jug Südwind.

Krivec jugovzhodni veter.

Vihra der Sturmwind.

Bahorin Windwirbel.

Obris Windzug.

Ohlip Windstoss.

Lomast f., Windriss.

Mokrec, mokriž Regenwind.

Mornik, jezernik Seewind.

Sušnik Landwind.

Jutrník Tagwind, gre iz doline gori.

Večernik Nachtwind, gre po noči z gore doli.

Zdolec zdolenji veter (moker).

Gornjik gorenji veter (suh).

Opaki veter der Gegenwind.

Vedrnjak der Westwind.

Zavetno windstill.

Zbrisen dem Winde ausgesetzt.

Odvetro leewärts.

Privetro luvwärts.

Odvetrije Leeseite.

Privetrije Luvseite.

Duniti, duvati stossen.

Dihtéti schnauchen.

Drmožjè drobir in listje, ki ga veter žene.

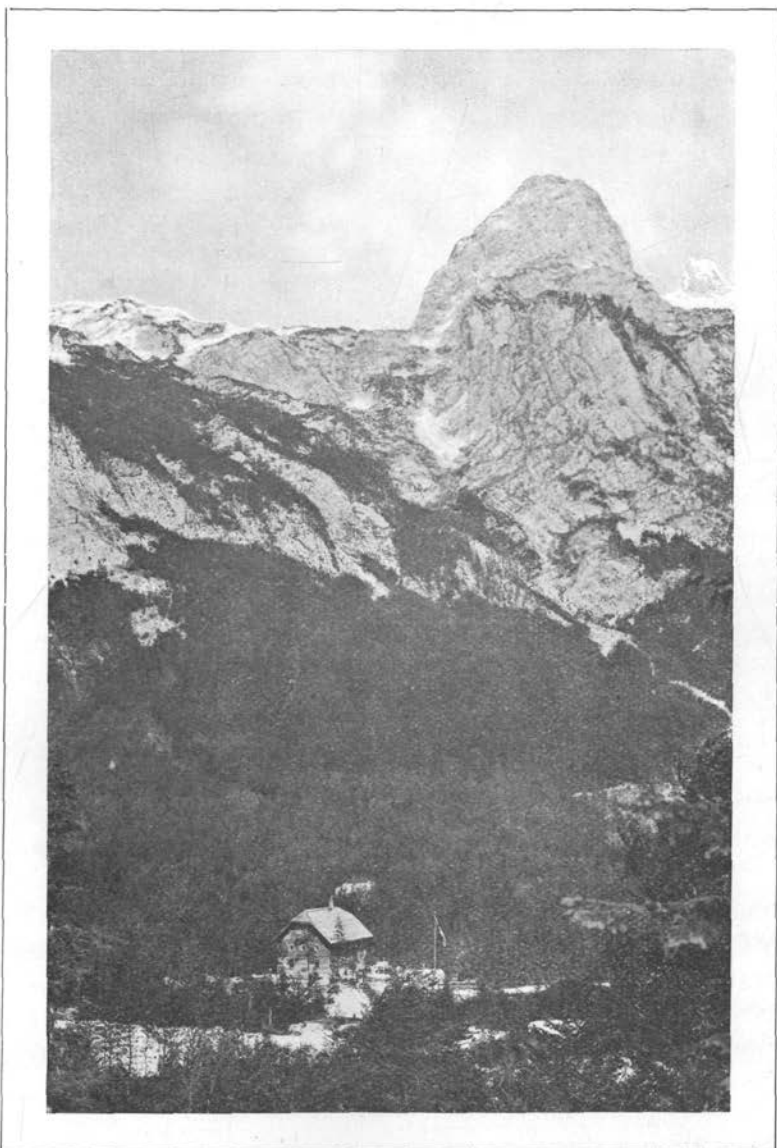
Gibanje skorje se nam navadno predstavlja kot *potres* (Erdbeben). *Trésljaj*, tremor, Erzitterung. *Potres vsled udora*, Einsturzbeben; *Pretres*, Erschütterung. (Vulkanični) *izmečki*, Auswürfe; *izlivki*, Ergüsse.

Križki prelaz

Dolek

Rógljica

Glavica

b) Aljažev Dom — Rógljica (2582 m).

Ravnina ali *ravn* je sklonina, na kateri je višinska razlika posameznih delov tako majhna, da se odteguje zaznavanju. Manjše ravnine na gori se imenujejo *ravni* (Bergebene), *ravnice* ali *ravnice*. Sklon ravnine znaša navadno do 5°, kvečjemu 20°. Do 5° se imenuje ravnina *zložna*, potem *položna*, preko 20° pa izgubi to ime in postane *pobočje* (Gehänge). Nekatero ravnine so *plane*, druge *valovite*.

Nižina Tiefebene.

Visoka ravnina Hochebene.

Sklonjenina Abdachungsebene.

Nižavje do 200 m višine, Tiefland.

Višavje nad 200 m Hochland.

Nižava Niederung.

Višava (nasprotje od nižava), brez nemškega izraza.

Planjava Flachland.

Poljana Flachfeld.

Kómpolje Hochfeld, das gewellte Feld.

Planota Plateau (prim. »Planote«, Bärenlahn, v Rabeljskem za-jezerju).

Pôd (prim. Križki Podi), Plateau, System von Terrassen und

Karen (»Na Podéh« v Kamniški skupini) in slov. Koroškem.

Loka Aue, feuchte, nieder gelegene Wiese (prim. madž. *lanka* sanftes Gehänge; dejansko so loke več ali manj sklonjene).

Log mit Bäumen bewachsene Aue (prim. madž. *lugas* [iz log], drevesnata lopa).

Dobráva welliges, trockenes, mit Bäumen bewachsenes Terrain (starosl. *dqb*, drevo; madž. *domb*, grič; Lis Dobis, precej visok, drevesnat grič v Karniji).

Ledina das Bergland (iz starosl. *led-*, dočim *lédina*, Eisblock, льдина).

Po skloninah teko reke proti jezerom in morju. Kjer so ravnine ubočene, reke izginjajo v *podlezínah* (die Sinke; prim. podleznina na Tolminkem, Senkgrube).

Ponikva Versenkung, Depression.

Nora kraterförmiges Loch, Saugloch.

Ponor tiefer Saugschlund.

Golt Schlund.

Po valovitih in ubočenih ravninah se tvorijo *močvirja* (Sumpf) in *mahovi* (Moose), *barja* (Moor, Morast; prim. Laibacher Moor, Ljubljansko Barje).

Zibi pl., zitternder Morast.

Grež f., Schlamm.

Grežina, schlammiger Boden.

Močarina blatovina Moorboden.

Trdina (nasprotje od močarine), Boden mit festem Untergrund.

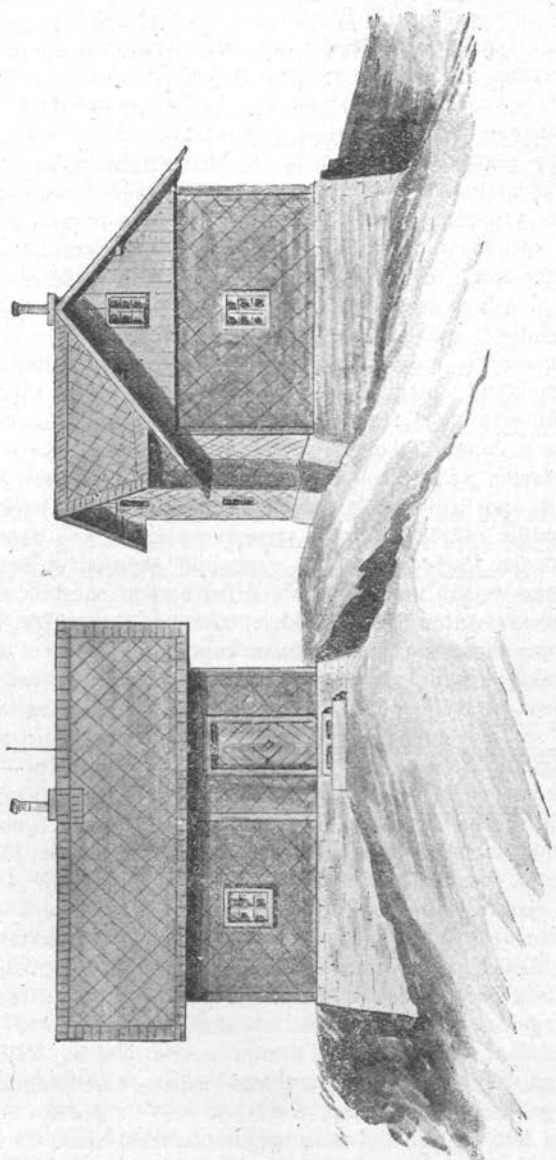
Močvirje v gozdu je *čreta* (Waldmoor). Kjer voda izvira po travniku, je *hudovirje*, po navzdoljih: *poščetina*. *Mužava* je močvirnat travnik. Močvirnata mesta v njivi ali travniku se imenujejo *zamok* (Galle), *mezina*, kjer se cedi iz stene ali vesine. *Studòr*, nässender Fels-, Bergboden.

Majhne *visine* (Erhebung) zemeljskega površja brez podnožja se imenujejo *griči* (Hügel), navadno ne čez 200 *m*. Okrogli griči so *holmi*. Holmi so naneseni, griči zgrajeni. Prvi so sipine, ali pršine ali groblje, *nakrnine* ali *vskipine* (Aufquellformen), ali *nacednine*, (Sinterformen). Podolgasti griči so *nasipi*, okroglasti *gomile* ali *kupi*. Med griči ni pravih dolin, marveč *sóbrežine* (Hügeltalung). *Obrežek*, Hügelvorsprung. *Nabočenost* (Anschwellung) površja se sploh imenuje *brdo* (Kamm). Primerjaj Brdo v Zajzeri in na Italijansko-Koroški meji, ki pomeni najvišjo nabočenost v pogorju. Tako dr. Bernecker trdi: »Die Grundbedeutung von »brdo« ist Spitze, Kante«. Prim. tudi »brdnik« = der hervorragende Stein zum Anmauern). Griči nastanejo tudi vulkaničnim potom iz blata ali lave, t. j. so izlivki. Skupina gričev, ki tvorijo eno krajino, se imenuje *gričevje* (Hügelland). *Hrbci*, *grbci*, (večji), *hrape*, *hrapci* (manjši), Unebenheiten des Bodens; *grčatost*, Rauheit des Bodens; *grčevina*, isto konkretno. Svet, ki je neraven po poklinah in udrtinah je *hrapav*, *grapav*, raurissig. *Kokava*, steinige, unebene Gegend.

Visína nad 200 *m* pa do 7—800 *m* se imenuje *hrib* (Mittelberg), nad 800 *m* *gora* (Berg). Skupina hribov je *hribovje*, skupina gor je *gorovje*. (Tschudi za Alpe pričinja z gorovjem 1300 *m*.) Sicer sta pa oba pojma hrib in gora relativne veljave, t. j. v razmerju z okolico; nad 1600 *m* je *velegorje* (Hochgebirge); *gozdovje* Waldgebirge. Gorat svet se imenuje *gorátina* ali *gorotán* (Bergland). Gorovje, ki ima na eni strani vznožje v nižini, na drugi pa na planoti, se imenuje *krajno gorovje* (Randgebirge), gorovje, ki se dviga iz planote, pa je *temensko gorovje* (Scheitelgebirge). Raztegnjeno gorovje je *pogorje* (Bergzug); *lanec*, Kette; *rajda*, Zug. Čokasto gorovje je *gromadno gorovje* (Massengebirge); *gromada*, Bergmassiv; *osrednje gorovje*, Zentralgebirge; *prigorje*, na glavno vrsto naslonjeno gorovje; *predgorje*, Vorgebirge. Kjer se gorovje križa, je *razgorje*. Kjer križajoča se pogorja tvorijo planoto ali pod, je *gorski sklop* (Bergknoten); *gorski čok*, Gebirgsstock. Gorovje, ki ima med seboj zvezo po dolinah, je *ogorje* (Gebirgsgruppe). Vsa pogorja, ki se dado nanašati po enem načelu, tvorijo *gorstvo* (Gebirgssystem). (Dalje prihodnjič.)

Otvoritev »Prešernove Koče« na Malem Stolu. — Kranjska podružnica je 31. julija pokazala svojo produktivno moč: postavila si je svoj lastni

Prešernova Koča na Malem Stolu.

hram na mogočnem Stolu in ga je posvetila Manom Prešerna, čigar dom leži v odsevu belih pobočij poglavarja Karavank.

Otvoritev koč je bila nastavljena na dopoldne omenjenega dne, ki je na predvečer obetal prav nedeljsko vreme. Ta srečni slučaj in pa skrbno

prirejene priprave so zvale na Stol ogromno množico — skoraj tisočico — obiskovalcev, v prvi vrsti domačinov iz sosednih vasi, ki so, stoječ kot materialni in psihični interese, ves čas tik ob gradnji in postanku njih »svoje« koče, hoteli s svojo navzočnostjo završiti delo in skrb dveh let ali vsaj pokazati solidarnost z lokalnopatriotičnimi težnjami svojih sosedov. Posebno miškavnost je imela tudi maša, ki se bo, kakor je bilo oznanjeno, brala ob koči — v taki višini! — Pa tudi mnogo zunanjih turistov je porabilo to priliko, da obiše Stol in obenem počasti Kranjsko podružnico.

Uspeh tega poseta je bil tak, da sta bila obsežna vrha obeh Stolov v dopoldanskih urah prekrasnega otvoritvenega jutra zasedena od stotin ljudstva, ki se je zabavalo s petjem, godbo, streljanjem in z opazovanjem došlecev ali pa je v nemem občudovanju zrla v lepi svet tam doli v vznožju. Okrog koče so bile postavljene mize, na vidnem mestu je plapolala zastava, v grapi se je mesil »guljaž«, v koči se je kuhalo in cvrlo. Ljudje pa so še vedno prihajali, zlasti po »novi poti«.¹⁾

Okrog 10. ure se je pričelo otvoritveno slavlje. Ob vzhodni steni koče je bil pripravljen ličen, s planinskim cvetjem okrašen oltar; tu je pod milim nebom, ob svečanostni tišini in v navzočnosti vseh mnogoštevilnih došlecev daroval sv. mašo g. župnik Jakob Kleindienst (z Begunj). Ko gospod župnik opravi sveto opravilo, se obrne k zbrani množici in jo nagovori s prisrčnimi, s pobožnostjo in poetičnim čustvovanjem navdahnjenimi besedami, ki so znale v Božje okrilje združiti čudovito stvarstvo prirode, vrlo domače ljudstvo in njegovega otroka Prešerna. — Po vznesenih župnikovih besedah, ki so našle jasen odmev v srcih navzočih, je poprijel besedo načelnik Kranjske podružnice, g. profesor Anton Zupan, ki je, prisrčno pozdravivši vse navzoče, zlasti mnogobrojne domačine, nadaljeval in končal svoj govor s temi mislimi: Stol v turistovskih krogih ni na najboljšem glasu; očitajo mu, da ne nudi nobenega razgleda in da je pot slaba in umorna. No, za razgled je treba le sreče! In danes so se vremena Kranjcem razjasnila: na vse štiri strani imamo najkrasnejši razgled! Treba pa je bilo odpraviti drugi — resnični — nedostatek. Da ne zasede tujec lepega prostora, je sklenila Kranjska podružnica napraviti novo pot, ki je senčna in zložna, in postaviti vrhu Malega Stola svojo prvo kočjo. Dosedaj malo obiskovane Karavanke so s tem odprte turistiki. Ko se je sklenil načrt, se je podružnični načelnik — žal, prerano umrl — Janko Majdič; poprijel z njemu lastno eneržijo započete akcije ter je z vsemi močmi deloval za bodočo kočjo; najsijajneje je svojo naklonjenost dokazal s tem, da je volil zanjo nad 2000 K. Zato ostani njegovo ime zapisano z zlatimi črkami v zgodovini Kranjske podružnice! S to svoto je bil sicer položen temelj, a manjkalo je še mnogo, da bi mogli pričeti z delom. Da si pridobi odbor novih sredstev, je priredil 3 veselice — 2 v Kranju in eno na Selu, katerih čisti dobiček je bil nad 3000 K. Zahvala za lepó uspele veselice gre v prvi vrsti gospem in gospodičnam Kranjskega mesta, ki se — s požrtovalno gospo dr. Kušarjevo na čelu — niso ustrašile nobene zapreke, samo da dosežejo čim lepši uspeh; v drugi vrsti gospodični Ivanki Jegličevi s Sela, ki že dolgo časa neumorno in uspešno deluje za Prešernovo Kočo. Pohvalno je omeniti tudi Kranjske meščane, ki so, kakor pri vseh svojih podjetjih, tako tudi tu

¹⁾ O njej spregovorimo v eni prihodnjih številok. — Uredn.

dokazali, da umejo geslo »viribus unitis«. Pozabiti ne smemo vrlih Zabrezničanov in Seljanov, ki so proti mali odškodnini odstopili prostor ter dali za stavbo potrebni les. Osobito veljaj zahvala navdušenemu pospeševalcu naše kočice, načelniku Zabrezniške in Selske srenje Šimnu Prešernu, p. d. Beleju, ki je podružnico ves čas podpiral. — »S tem otvarjam kot načelnik Kranjske podružnice Prešernovo Kočo! Želim in upam, da jo bodo posečali za naprej turisti v kar najobilnejem številu, da spoznajo krasote naših Karavank! Živela torej bodočnost Prešernove Koče, živela bodočnost slovenskih Karavank!«

Predsednik Osrednjega odbora, g. dr. Fran Tomišek iz Ljubljane, ki je nato povzel besedo, častita Kranjski podružnici, ki je postavila kočico z mnogim trudom in velikimi žrtvami, in poudarja, da si je največ zaslug za novo stavbo pridobil njen načelnik g. profesor Zupan. —

S tem je bila otvoritev uradno končana. Zastopani so bili pri njej: Osrednji odbor S. P. D. po načelniku in več članih, izmed podružnic: Češka (Dr. Franta), Kranjskogorska, Koroška, Radovljiška, Litijska in Idrijska; laskave pozdrave sta poslali Savinjska in Tržaška.

Po slavlju se je pričela skrb za telesni blagor, ki so jo spretno in neumorno uteševale dame iz Kranja. Tudi so si prišleci zdaj mogli natančneje ogledati otvoreno kočico. (Glej sliko¹⁾). Koča leži (v višini 2193 m) tik pod vrhom Malega Stola, na njega jugovzhodnem pobočju, tako da je od nje prost razgled na vse Posavje, ter na Julijske in Kamniške Planine. Ogrodje ji je zidano, a zid je obložen z eternitovimi ploščami, streha je krita takisto z eternitom. V pritličju je veža, kuhinja in jedilnica (v njo sta postavljeni tudi 2 postelji). V podtlščju je klet, v nadstropju je damska soba s 4 posteljami in skupno ležišče s 7 žimnicami; 2 žimnici sta poleg tega še v rezervi. Oskrbnik kočice je Anton Legat, posestnik s Sela. Preskrbljena je s konzervami (A. Chmela v Pragi) in 3 vrstami vina; ostala oprema je kakor obična v naših planinskih kočah.

I. T.

Slovstvo.

Koledar »Slovenskega Plan. Društva« za leto 1910. Izdal in uredil Fr. Kocbek, nadučitelj v Gornjem Gradu itd. I. letnik. V Celju 1910. Tiskala Zvezna tiskarna. Cena 1 K. — Bila je srečna misel neumornega in podjetnega načelnika Savinjske podružnice, izdati planinski koledar, ki nudi planincu potrebno duševno opremo, kadar se odpravlja na pot v goro ali pa kadar išče stika s soplaninci. Obsežna vsebina koledarjeva priča o velikem trudu, ki ga je imel g. nadučitelj Kocbek z izbiranjem, a zlasti z zbiranjem gradiva; presoditi pa more ta trud le tisti, ki je že sam kdaj sestavljal podobne podatke. Le preko bridkih izkušenj se pride do uspeha; kajti občinstvo je često, tudi ko se gre za lastni interes, zelo indoletno. Čuditi se n. pr. moramo, da se je pri znani brezbriznosti dotičnih krogov posrečilo sestaviti tako obsežen in tudi z narodnostnega stališča prevažen seznamek slov. hotelov in gostilnic, ki je sploh prvi te vrste. — Da dobi planinec v Koledarju točnih informacij v vseh turistovskih zadevah, tega ni treba posebe naglašati.

¹⁾ Sliki (na str. 179.) nam kažejo kočico samo v obrisu, in sicer od dveh strani. Njeno fotografijo z okolico objavimo pri drugi priliki. — Uredn.

Opozarjamo naše člane in sploh vse, ki se zanimajo za naš napredek, naj si nabavijo ta koledar; saj ta lična knjižica ni le enoletne vrednosti kakor drugi koledarji, ampak je zbok svojih mnogobrojnih podatkov važna spremljevalka turistov i v bodoče. Izmed sestavkov naj še izrečno omenimo Dr. Demšarjeva zdravstvena navodila turistom. — Koledar je tako obsežen, da ga bo v bodoče morda kazalo malo razbremeniti; vozni red (čigar stavek je drag!) bo mogel izostati ali pa se omejiti le na proge v znožju gorá. Ako se za platnice porabi tanjša lepenka, bo koledar postal zelo prilična žepna knjižica. Koledarski del naj obsega dotično tekoče leto in še od prihodnjega mesece do sezone, ako se ne bo izdajal že tekom decembra.

I. T.

»**Julijske Alpe**«. Izdalo in založilo S. P. D. Narisal: Alojzij Knafelc, Litogr. J. Blasnika nasledn. — S to publikacijo je S. P. D. započelo svoje delo na novem, v Slovincih še domala neobdelanem polju: v izdaji zemljevidov. Doslej je pač sodelovalo s svojim nasvetom pri vseh tujih kartografskih podjetjih, ki so se obračala na naše društvo za nasvete in za korekture svojih načrtov. A često se nasveti (posebno pri imenoslovju) niso uvaževali; tudi so tuje karte na eni strani preobložene z nepotrebnim balastom, na drugi pa prerade puščajo v nemar domačinstvo. Zato je S. P. D. oskrbelo za zdaj pregleden zemljevid onega gorovja, ki zavzame višek interesa: Julijskih Alp in sosednjega dela Karavank, a bo razširilo po možnosti svojo delatnost tudi na ostala naša pogorja.

Pričujoče »Julijske Alpe« so narisane v jako preglednih treh barvah (gorovje črno, potje rdeče, vodovje modro) na trdnem papirju, tako da zemljevida ni treba napenjati na platno, in sicer v praktični velikosti enega lista vojaških kart. Imena so povsod posneta po narodni govorici, označene so višine vrhov in daljave potov; risba in pisava je lapidarna in vzorno razločna, tako da z mirno vestjo trdimo: pripravnejega zemljevida Julijskih Alp (t. j. ozemlja med Bledom, Bohinjem, Podbrdom, Krnom, Mangartom, Ratečami, Kepo, Golico, Jesenicami) nego je pričujoči, ni dobiti nikjer. — In ta zemljevid stane, ker S. P. D. zasleduje ž njim edino idealne svrhe, le 50 vinarjev, po pošti 55 vinarjev. Dobiva se pri Ljubljanskih knjigo- in papirotržnicah, pri g. Korenčanu in pri Osrednjem odboru S. P. D.

I. T.

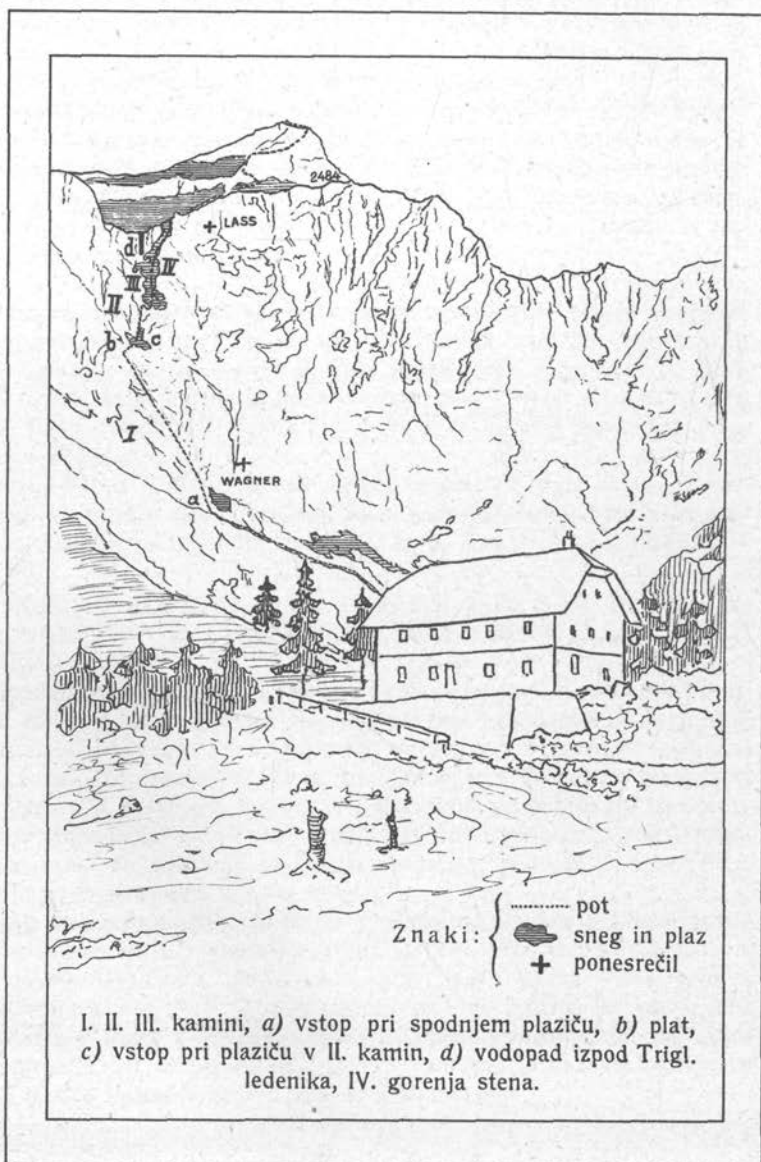
Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku. VI. zvezek. Predpisi o nespornih pravnih stvareh. Uredil dr. Edvard Volčič, c. kr. dež. sod. svetnik v Rudolfovem. — V Ljubljani 1910. Izdalo in založilo društvo »Pravnik«. Natisnil A. Slatnar v Kamniku. V platno vezana knjiga se dobiva po 7 K po knjigarnah in pri uredniku v Novem Mestu.

Upajmo, da ta izborna knjiga ne bo obležala v zalogi, marveč da bo prišla povsod, kamor spada, v rabo, kakor zasluži; to upamo tembolj, ker knjiga ni pisana samo za strokovnjaka pravnika, ampak za vsakega olikanca.

Obzor.

Domačin — zmagalec Triglavске stene. Dne 29. avgusta je naš vele-turist in neumorni sotrudnik Dr. H. Tuma v pičlih 6 urah, vštveši počitek, preplezal glasovito severno Triglavsko steno, in sicer ne samo njo,

(Priloga k str. 182 – 183).

Dr. Tuma čez Triglavsko steno.

ampak se je z nje popel po razéh naravnost na vrh Triglava. S tem je prekosil dosedanje tuje zmagalce stene in dosegel rekord, ki mu ga ne bo izlepa kdo izvil. — V imenu slovenskega planinstva mu iskreno čestitamo — (Na našo prošnjo nam je g. Dr. Tuma svojo turo takoj opisal in obrisal; članek z obrisi priobčimo prihodnjič; danes smo priložili le splošni načrt ture. — *Uredništvo.*)

Planina Kofce — planinska koča. Na planini Kopicice (Kofce) je bila letos otvorjena planinska koča, ki je prirejena tudi za prenočišče in preskrbljena z jedjo in pijačo. Od tod je eno uro na vrh Košute, od koder je krasen razgled na Koroško in Gorenjsko. Tudi bogata flora vabi turiste.

Slovenski vozni redi. Prof. Fran Vajda nam je poslal sledeči dopis:

»Že nekaj let sem zasledujem izdajanje slovenskih voznihi redov za železnice. Vozne rede izdaje danes skoro vsaka tiskarna in vsaka večja papirna trgovina na Slovenskem. V celoti pa so vsi ti vozni redi omejeni le na svojo najbližjo okolico, za ostale dele naše domovine pa so nerabni. (Potem se naštevajo nedostatki nekaterih teh voznihi redov).

»Zato predlagam, naj S. P. D. kot najpoklicanejši činitelj v potovalnih stvarih v bodoče prevzame tudi izdajo slovenskih voznihi redov za vse slovenske dežele. Priporočljivo bi bilo tudi, da se v ta namen združimo Slovenci in Hrvatje ter založimo skupni vozni red, ki bi našel dovolj odjemalcev pri obeh narodih. S tem bi se polagoma obenem doseglo, da bi Hrvati prenehali hoditi v Rohitsch, Rann, Steinbrück, Veldes i. t. d. in bi se navadili slovenskih imen za slovenske kraje«.

Osrednji odbor S. P. D. je vzel zadevo v pretres in je sklenil, bodisi sam oskrbeti za bodoče leto vozni red, ki bi zadostoval potrebam vseh slovenskih pokrajin, ali pa zastaviti svoj vpliv, da ga kak drug podjetnik izda v željeni obliki.

Od Koroške podružnice. »Planinski kolek« S. P. D. imata za Koroško podružnico v zalogi gg. Albin Novák v Sinčivasi in Ivan Koželj (Celovec, Mohorjev Dom).

Razglednice iz Savinjskih Planin. Tvrška Goričar & Leskovšek (Celje, Graška ul. št. 7) je izdala izborno uspele, barvaste razglednice iz Savinjskih Alp. Fotograf je znal posneti vso krajinsko veličastnost in ljubkost; združeno v prizoriščih ob Frischaufovem Domu, na Kamniškem Sedlu, ob Kocbekovi Koči, pri Slapu pod Rinko, pri Iglji itd. — Dobivajo se pri založnikih Goričar & Leskovšek v Celju kakor tudi v vseh drugih papirnih trgovinah za ceno 10 vin. komad. Dopisnice so založene na korist Savinjske podružnice Slov. Plan. Društva. Preprodajalci imajo znižane cene.

Cepin zamenjan. Neki turist je v vlaku od Dovja do Jesenic v nedeljo dne 4. septembra t. l. zamenjal cepin. Dotični turist je pisal Slov. Plan. Društvu, da mu je na tem, da dobi svoj pravi cepin nazaj. Vsled tega se obrača Osrednji odbor S. P. D. tom potom na one turiste, ki so se dne 4. septembra t. l. vozili z Gorenjske proti Ljubljani s prošnjo, da naj svoje cepine pregledajo; oni, ki dožene, da ima tuj cepin, naj to naznani Osrednjem odboru, ki mu bo naznanil naslov, kjer dobi svoj cepin.

Društveni vestnik.

Darila. — Za Prešernovo kočo: Josip Jakopič, veletržec v Ljubljani po dr. J. Kušarju 5 K. — Za kočo na Nanosu: Mayer Karol, Lože 10 K, Šporn Gregor, Vipava 5 K, Hrovatin Anton ml., 2 K, Bojc Anton, 2 K, Siementhal Leo 1 K, Mercina Franc 1 K, Mercina Ivan 20 v., Arh Franc 1 K, Metelko Ivan 50 v., Toman Franc 50 v., Med Ivan 50 v., Vipavski turisti nabrali 3·86 K, pri gramofonu 2·56 K.

Novi člani. — Kamniške podružnice: gg. Hočevar Josip, c. kr. nam. rač. asistent v Gradcu, Engelman Viktor, trgovec in posestnik v Šmartnu, Dr. Stanko Lapajne, dvorni in sodni odvetnik na Dunaju.

Koroške podružnice: gg. Kresnik Mirko, c. in kr. nadporočnik-avditor v Celovcu.

Podravske podružnice: č. gg. Markušek Ivan, katehet v Mariboru Petelinšek Davorin, stolni kaplan v Mariboru.

Savinjske podružnice: gg. Julij Žigan, trgovec na Polzeli, Ivan Razbornik, kaplan v Teharjih, Stanko Ribnikar, c. kr. davčni asistent v Žužemberku, Jože Žmavc v Mariboru.

Soške podružnice: gg. Bajec Alojzij, ravnatelj Trgovsko Obrtne Zadruga v Gorici.

Tržiške podružnice: gg. Ankele Ivan, posestnik in župan pri sv. Ani, Ankele Ognjeslav, stud. iur. pri sv. Ani, Knez Josip, dac. pom., Zadnik Ivan, c. kr. poštni oskrbnik, č. gg. Potokar Josip, župnik, Čadež Viktor, kaplan, Golé Anton, kaplan, — vsi v Trzinu.

Opomba uredništva. — Poročilo o novih članih Osrednjega društva nam je vsled boleznj poročevalca došlo za to številko prepozno.

Naše slike. — V tej številki so vse slike (6, in sicer 2 na umetn. priligi, 3 v tekstu in 1 obris) razjasnene na svojem mestu v besedilu. (Gl. kazalo)

Poziv. — Mnogi sprejemniki Planinskega Koledarja še niso poravnali zanj tiste malenkostne svote. Naj izvolijo to kmalu storiti.

Vsebina: — Janko Mlakar: Po visokih Alpah in nizki Lombardiji. (Str. 161.) — T.: Naše stavbe v Triglavskem pogorju. (Str. 166.) — Ivan Kogovšek: Nekaj Bohinjskih imen. (Str. 172.) — Dr. H. Tuma: Nekoliko morfologije in terminologije za alpiniste. (Str. 175.) — J. T.: Otvoritev „Prešernove Koče“ na Malem Stolu. (Str. 178.) — Slovnstvo: Koledar „Slovenskega Plan. Društva“, (Str. 181.) „Julijske Alpe“, Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku. (Str. 182.) — Obzor: Domačin — zmagalec Triglavske stene, (Str. 182.), Planina Kofce — planinska koč, Slovenski vozni redi. Od Koroške podružnice, Razglednice iz Savinjskih Planin Cepin zamenjan. (Str. 183.) — Društveni vestnik: Darila, Novi člani, Poziv. (Str. 184.) — Naše slike: Aljažev Dom — Triglav, Aljažev Dom — Rógljica (Str. 166); Triglavski Dom na Kredarici (Str. 170.); Vodnikova Koča na Velem Polju (Str. 171.); Prešernova Koča na Malem Stolu. (Str. 184.); Dr. Tuma čez Triglavsko steno (Str. 182 — 183).